

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

וישלה

(חלק ב שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת וישלה, יגייט כסלו, ה'תשפ"ד (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2023

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וישלח

ב. אויך דאַרף מען פאַרשטיין אין ד"ה וישקהו – פאַרוואָס דאַרף רש"י אָנקומען צו צוויי פירושים?

נאָך מער: פון דעם וואָס רש"י איז מקדים „ויש חולקין בדבר הזה“ איז משמע אַז ביידע פירושים זיינען שקולים אין פשוטו של מקרא. דאָס הייסט, ניט ווי ע"ד הרגיל ווען רש"י ברענגט צוויי (אַדער מער) פירושים (אַדער מ"ד) אָן וועלכע ס'איז הקדמה אַז דאָ קומען מערערע פירושים, וואָס דאָן ברענגט ער דעם ערשטן פירוש (אַדער מ"ד) פריער, ווייל ער איז קרוב יותר צו פשוטו של מקרא, משא"כ ווען רש"י איז מקדים פאַר ביידע פירושים (ווי בנדו"ד) „ויש חולקין בדבר הזה“ (וכיו"ב) – וואָס איז לכאורה מיותר – איז די הקדמה צו באַווייזן אַז ביידע פירושים זיינען שקולים בפשוטו של מקרא.

ולכאורה: דער פירוש פון „יש שדרשו נקודה זו לומר שלא נשקו בכל לבו“ איז מער בפשטות ווייל די נקודות זיינען ממעט דעם תוכן התיבה⁴, און ווי דער ענין הניקוד איז אין אַנדערע ערטער בתורה וואָס ווערן דאָרט געבראַכט אין ספרי (בלשון הספרי „כיוצא בו“). און דאָס איז מסתבר אויך בפשוטו של מקרא⁵. משא"כ לדעת רשב"י איז ניט גלאַטיק; וואָס גיט עס צו וואָס דער

א. אויפן פסוק; „וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפול על צוארו וישקהו ויבכו“, איז רש"י מעתיק דעם וואָרט „ויחבקהו“ און איז מפרש: „נתגלגלו רחמיו כשראהו משתחוה כל השתחוואות הללו“. דערנאָך איז ער מעתיק דעם וואָרט „וישקהו“ און איז מפרש: „נקוד עליו ויש חולקין בדבר הזה בכרייתא דספרי² יש שדרשו נקודה זו לומר שלא נשקו בכל לבו. א"ר שמעון בן יוחאי הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו“.

דאַרף מען פאַרשטיין: פאַרוואָס איז רש"י מפרש דעם וואָרט „ויחבקהו“ לויטן צווייטן פירוש אין צווייטן דיבור המתחיל³, און שרייבט ניט וואָס עס מיינט „ויחבקהו“ לויטן ערשטן פירוש אַז „לא נשקו בכל לבו“?

און ס'איז אַ דוחק צו זאָגן אַז רש"י פאַרלאָזט זיך אויף זיין פירוש אין זעלבן פסוק תיכף לאח"ז אויף „וישקהו“ אַז „לא נשקו בכל לבו“ (ובמילא איז אויך „ויחבקהו“ ניט געווען בכל לבו) – ווייל אין „וישקהו“ איז אין פסוק פאַראַן אַ ספעציעלער לימוד (ניקוד) אויף אַרויס-צולערנען דאָס, משא"כ אויף „ויחבקהו“.

האָט דאָך רש"י געדאַרפט מבאר זיין „ויחבקהו“ אויך לויטן ערשטן פירוש אַזוי ווי ער איז עס מבאר לויטן צווייטן פירוש.

(4) ראה רלב"ג ריש פרשתנו (ביאור המלות): נקוד על וישקהו להורות שאין נשיתתו בלב שלם אבל הי' עניינה ממוצעת בין הנשיקה ובין העדר הנשיקה ולזאת היתה זאת התיבה ממוצעת בין הכתיבה והמחק. ועד"ו בעוד מפרשים.
(5) ראה רש"י לעיל וירא יט, לג. במדבר ג, לט. בהעלותך שם. וראה בהנסמן לקמן הערה 23.

(1) פרשתנו לג, ד.

(2) בהעלותך ט, י"ד.

(3) ראה באר יצחק כאן: רש"י הולך כאן בשיטת רשב"י שהביא בד"ה וישקהו והוא פשוטו הכתובים.

תוכן פון דער תיבה המנוקדת¹⁰.

היינט וואָס ברענגט רש"י אויך דעם צווייטן פירוש, און איז נאָך מקדים, ויש חולקין בדבר הזה, אַז דער פירוש איז בפשוטו של מקרא שקול צום ערשטן פירוש?

און כאָטש אַז ביידע פירושים שטייען טאָקע אין „ברייטא דספרי“, איז אָבער ניט ענינו של רש"י צו מעתיק זיין דרשות חז"ל, סיידן וואָס ס'איז נוגע צו הבנת פשוטו של מקרא.

ג. אויך דאָרף מען פאַרשטיין: די צוויי פירושים אין „וישקהו“ ברענגען זיך אין נאָך ערטער, פאַרוואָס ברענגט זיי רש"י ווי זיי זיינען אין ספרי, און איז נאָך מדייק זאָגן אַז די מחלוקת שטייט אין ברייתא דספרי – די מחלוקת ברענגט זיך אויך אין בראשית רבה¹¹ על אתר ווי אויך אין אבות דר' נתן¹².

בשלמא וואָס רש"י ברענגט ניט ביידע ידיעות פון ב"ר – יש לומר, ווייל די צווייטע ידיעה דאָרט דעת ר' ינאי, „אלא מלמד שלא בא לנשקו אלא לנשכו ונעשה צוארו של אבינו יעקב של שיש כו“ איז ניט מתאים אין פשוטו של מקרא אין „וישקהו“¹³, ועוד לפ"ז איז דער ניקוד ניט מחליש דעם תוכן פון דעם וואָרט, נאָר ער איז אים שולל לגמרי, כאילו ווי ער איז אים מוחזק¹⁴.

(10) ובפרש"י אין לומר מהמפרשים בהערה שלפני, כי בפרש"י לא הובא בכלל שהניקוד כאן אינו דומה כשאר הניקודות בתורה.

(11) פ"ע, ט.

(12) פ"ד, ד.

(13) כמ"ש במשכיל לדוד כאן.

(14) ראה יפה קול לשהשיר (ו, ד). אמנם זה לפי פ"י המתכ"כ בב"ר שם אלא לומר לקרוא וישכחה. וכמו שפ"י במשכיל לדוד שם (וכ"ה בפרקי דר"א*) (הובא

וואָרט „וישקהו“ איז „נקוד עליו“: צו זאָגן אַז „נשקו בכל לבו“ דאָרף מען ניט אַנקומען צום ניקוד, דאָס איז דאָך דער פשוטער טייטש פון „וישקהו“!

מפרשים⁸ זיינען מסביר, אַז דאָס גופא קומט רשב"י זאָגן: „הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב“, ובמילא, צו זאָגן אַז לא נשקו בכל לבו דאָרף מען קיין ניקוד ניט האָבן. דאָס וואָלט מען אַליין פאַר-שטאַנען; נאָר דער ניקוד באַווייזט דעם היפך, אַז עס איז יע געווען „בכל לבו“.

אָבער לפ"ז איז דער ניקוד ניט ממעט דעם פירוש פון „וישקהו“, נאָר אדרבה, ער איז אים מדגיש ומחזק, און דאָס איז לכאורה ניט ווי דער ענין הניקוד אין אַנדערע ערטער בתורה וועלכע רש"י ברענגט, וואָס דער ניקוד איז ממעט דעם

(6) מפשטות לשון הספרי משמע לכאורה שרשב"י פליג על בעל הברייטא שמפרש הניקוד על וישקהו כשאר הניקודות שהובאו שם „כיוצא בו וישקהו שלא נשקו בכל לבו“ וס"ל לרשב"י* שכאן אין לדרוש הניקוד (ולהעיר שבבב"ב פ"ג, יג) הובאו כל התיבות והאותיות שיש נקוד עליהם והדרש עליהם (כבספרי שם) ולא הובא מאמר רשב"י. ולהעיר מהגירסא בכמה כת"י רש"י (שתח"י) „נקוד עליו יש חולקין עליו בברייטא דספרי יש שדרשו נקודה זו למה כו“, אבל מלשון רש"י שלפנינו – „ויש חולקין בדבר זה“ (בטעם „שנקוד עליו“) – משמע שגם רשב"י דריש הניקוד.

(7) ראה ב"ר פ"ע, ט שהקשה ר' ינאי על הפירוש „שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו“ (אלא שבב"ר הוא מאמר רשב"א (ולא רשב"י) – ראה לקמן סעיף ג'): אם כן למה נקוד עליו.

(8) ראה ספר הזכרון, משכיל לדוד, חדא"ג מהרש"א עה"ת (אמר המלקט) לפרש"י כאן.

(9) ראה פ"י מהרז"ו ועץ יוסף לב"ר שם (בדעת רשב"א). אלא שלפ"י למדו רשב"א מזה שהניקוד הוא על כל התיבה ולא כבשאר המקומות ש, הכתב רבה על הניקודה או „הנקודה רבה על הכתב“.

(* להעיר שבספרי שם הלשון ר"ש בן יוחי אומר, וברש"י – א"ר שמעון בן יוחאי.

נוסף לזה: אין אבות דר"נ שטייען ביידע דיעות ובלשון קצר וברור, מלמד שלא נשקו באמת¹⁹. רשב"א אומר נשיקה זו של אמת וכולן אינן של אמת²⁰.

היינט פארוואָס איז רש"י מדייק: א) צו מעתיק זיין לשון הספרי ב) צו מציין זיין דעם מקור – „ויש חולקין . . בברייתא דספרי“ (ג) צו ברענגען אויך דעם נאָמען פון בעל המאמר (ווי ער איז אין ספרי) – רשב"י²¹. ד) צו ברענגען בהתחלת לשונו „הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב“, וואָס לכאורה, מאי נפק"מ לפשוטו ש"מ דאָ, ובפרט אָז אויך פון סיום הלשון (וואָס שטייט אויך אין ב"ר), „אלא (מלמד) שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו“ פאָרשטייט מען אָז בעצם איז ער געווען סיי פריער סיי שפּעטער אָ שונא ליעקב.

ד. לכאורה וואָלט מען געקענט פאָר-ענטפערן קושיות הנ"ל (סעיף ב-ג):

לויט ביידע דיעות קומט דער ניקוד שוואַכער מאַכן דעם „וישקהו“. דער חילוק איז נאָר, אָז אויב „לא נשקו בכל לבו“ מאַכט די נקודה שוואַכער²² דעם

אַבער ער האָט געקענט ברענגען די ערשטע דיעה פון ב"ר, דעת ר' שמעון בן אלעזר, „מלמד שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו“, וואָס דאָס איז דאָך אַזוי ווי דעת רשב"י¹⁵ אין ספרי¹⁶ (ובפרט נאָך אָז דעת רשב"א אין דעם ענין הניקוד, „בכל מקום שאתה מוצא הכתב רבה על הנקודה אתה דורש כו“ (וואָס רשב"א איז מתחיל דערמיט פירושו אין ב"ר) האָט שוין רש"י אַראָפּגעבראַ-כט¹⁷ בפירושו על התורה¹⁸.

ביל"ש עה"פ) פל"ז „אל תהי קורא וישקהו אלא וישקהו“. אבל שם הוא לא בדעת ר' ינאי.

אבל לפי מה שפירש ביפה תואר (השלם) – ועד"ז בעץ יוסף – לב"ר שם דעיקר כוונתו לנשיכה ואח"כ נתהפך לאוהב ונשקו (וכן משמע בתנחומא (פרשתנו ד): בקש עשו לנשכו כו' לכך נקוד וישקהו שלא היתה נשיקה של אמת. וכמפורש בעץ יוסף לתנחומא שם). יש לפרש לכאורה שגם לדעת ר' ינאי הניקוד אינו מוציא התיבה מפשוטה** כאילו אינה. אלא כהדיעה שהובאה בפרש"י „לא נשקו בכל לבו“ (וראה שפ"ח בפרש"י****) [אבל ראה במדרש לקח טוב כאן שמביא תחלה דעת ר' ינאי ואח"כ „וי"א נישקו אבל לא בלב שלם לכך נקוד עליו כי לא היתה נשיקה שלימה“], אלא שגם ענין זה שבקש לנשכו אינו מבואר ולא מרומז בפרש"י. וראה לקמן הערה 22.

15) וצ"ע במשכיל לדוד כאן שמשמע מדבריו דדיעה הא' ברש"י היא דעת רשב"א דהתם וס"ל שלא נשקו בכל לבו. וכנראה שהי' לפניו הגי' בדברי רשב"א כביל"ש כאן (הובא בהערה 18). וראה גם ספר זכרון בסוף דבריו.

16) וראה בפי' דבריו בפי'ת ויפה קול לשהש"ר שם שמפרשים כפי' הנ"ל בדברי רשב"י.
17) וירא ית, ט.

18) בב"ר (הוצאת יתאדור – אלבק) הובאה הגי' בדברי רשב"א בב"ר, „מלמד שנשקו מכל לבו“ וליתא שם „שנכמרו רחמיו באותה שעה“. וביל"ש כאן: מלמד שלא נשקו בכל לבו. (ועד"ז הוא במדרש שכל טוב). ואולי היתה לפני רש"י אחת מגי' הנ"ל בב"ר.

** אבל בפי'ת ועץ יוסף שם שלד' ינאי „בא הניקוד להוציא המלה מפשוטה“, כמ"ש בעצמו ביפה קול שם.

***) ודבריו צריך תיקון שכתב „מלות וישקהו נקוד לבד השי"ן שבו שאינו נקוד“.

19) ואין לומר שרש"י לא הביא מאבות דר"נ כי שם יש לפרש במ"ש „מלמד שלא נשקו באמת“ שבאמת לא נשקו בפועל (בכלל), כי מדברי רשב"א נשיקה זו של אמת וכולן אינן של אמת, מוכח, שגם לת"ק נשקו אלא שלא הי' באמת (– בכל לבו).

20) ראה תומת ישרים לאבות דר"נ. וראה בנין יהושע שם. ומשטחיות לשונו משמע קצת שגם לדעת רשב"י (שהובאה בפרש"י), לא בא לנשקו אלא לנשכו. וראה כסא רחמים שם. וכן הוא דעת רשב"א לפי הגי' בשהש"ר שם לפנינו. וראה לעיל (הערה 18) גי' היל"ש.

21) ובפרט שבשני מקורות האחרים (ב"ר ואדר"ג)

איתא רשב"א.

22) בספר הזכרון כאן: ת"ק סובר שהנקודה הוא לרמוז שלא נשקו בכל לבו – כלומר אין זו נשיקה כלל וכאילו הנקודה עקרה וישקהו ממקומה כו'. וא"כ לשתי הדיעות הנקוד אומר לך סמיהו להאי

די אותיות „וישק“, משא”כ לויט רשב”י איז מובן וואָס דער ניקוד איז אויף דעם גאַנצן וואָרט „וישקהו“²⁴.

ג) וואָס רש”י ברענגט דוקא די דרשה פון ספרי און ניט פון אבות דר”ג²⁵ ווייל דוקא אין דעם לשון ווי ער שטייט אין ספרי – „הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב אלא שנכמרו רחמי באותה שעה ונשקו בכל לבו“ גיט זיך אַרויס דער תוכן פון פירוש, אַז אַן דעם ניקוד וואָלט מען פאַרשטאַנען „וישקהו“ ווי נשיקות פון אַ שונא, כנ”ל. און דער ניקוד איז ממעט דעם תוכן פון „וישקהו“.

ד) וואָס ער ברענגט אויך דעם נאָמען פון בעל המאמר (און דוקא די גירסא) – רשב”י: ר”ש²⁶ איז „דריש טעמא דקרא“²⁷ – ניט די ווערטער (און אַנזאָג) פאַר זיך נאָר (צוזאַמען מיט – און נאָכמער) לויט זייער טעם, וואָס לפ”ז איז מובן וואָס ער לערנט דעם ניקוד אַז ער איז ממעט ניט דעם טייטש פון וואָרט „וישק“ פאַר זיך (ווי לויטן ערשטן מ”ד) וואָס במילא איז ניט נוגע וועגן וועמען עס רעדט זיך בפרשה, נאָר דעם תוכן פון וואָרט ווי ער איז אַ חלק פון דעם גאַנצן ענין,

ביי „וישקהו“ פון עשו צו יעקב, איז ער „דריש טעמא דקרא“ אַז מ’פאַר-

24) ולפ”ז תובן ותומתק ההקדמה בדברי רשב”א בב”ר שם „בכ”מ שאתה מוצא הכתב רבה כו’ כאן לא כתב רבה על הנקודה כו”מ. וראה יפ”ת שם.

25) וגם לא דעת רשב”א מב”ר.

26) דסתם ר”ש הוא רשב”י (רש”י שבועות ב, ב ד”ה משמו. רמב”ם בהקדמתו לפיה”מ ד”ה הפרק הששי. סדה”ט ע”ד רשב”י וש”ג. ועוד).

27) גיטין מט, ב. וש”ג.

ענין הנשיקה בכלל, און לויט דעת רשב”י מאַכט די נקודה שוואַכער דעם תוכן הענין פון „וישקהו“ אין דעם פסוק, נשיקת עשו ליעקב²⁸: היות אַז „בידוע שעשו שונא ליעקב“, וואָלט מען דאָך פאַרשטאַנען אַז „וישקהו“ דאָ מיינט אַזאַ נשיקה וואָס עשו (אַ שונא) קושט יעקב’ן (ניט בכל לבו) – קומט דער ניקוד און איז ממעט דעם מובן פון „וישקהו דאָ, אַז דער „וישקהו“ איז געווען „בכל לבו“.

און עפ”ז איז מובן:

א) ווי ביידע פירושים זיינען מתאים מיטן תוכן ענין הניקוד לפי פשוטו של מקרא (אַז דער ניקוד קומט שוואַכער מאַכן דעם מובן פון דעם וואָרט המנוקד).

ב) דער טעם וואָס ער ברענגט אויך די צווייטע דיעה (פון רשב”י), וואָרום לויט דער ערשטער דיעה אַז דער ניקוד איז מחליש דעם ענין הנשיקה בכלל, האָט דער ניקוד געדאַרפט זיין נאָר אויף

תיבותא מהכא למר סמיי” מכל וכל כו’. וצ”ע דלהפ”ש „לא נשקו בכל לבו“ הרי עכ”פ ה”י כאן מעשה הנשיקה וגם תוכן ענין הנשיקה (ענין של אהבה), אלא ש”לא ה”י בכל לבו“.

ואולי מפרש שלא נשקו בכל לבו, שלא ה”י לבו בזה כלל, וכנשיקת שונא. וכדעת הזהר פרשתנו (קעא. ב. זח”ב קכד, ב*) ורבינו בחיי כאן ועוד. [וכצ”ל ע”פ הביאור במפרשים הנ”ל (וכ”ה בספר הזכרון שם) דדברי רשב”י „הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב“ קאי על המ”ד שלפנ”ז, והיינו יודעין שוהי נשיקת שונא]. ויש לפרש כן גם באבות דר”ג, שלא ה”י שום אמת בנשיקתו. אבל נוסף ע”ז שלא משמע כן מפשטות הלשון „שלא נשקו בכל לבו“ אין לפרש כן ברש”י – ראה לקמן בפנים ס”ו.

23) כן משמע בספר הזכרון שם. וראה יפה תואר לב”ר שם. לקו”ש חטו” ע’ 113.

* ובמודדו משלי (באבער) כו, כד: מלמד שלא בנשיקה של אהבה אלא של שנאה. ובשמו”ר (פ”ה, יו”ז): כן נשיקה שנשק עשו ליעקב לא ה”י אלא לפסולת.

(*) ובשהש”ר שם מסיים „אלא כולו נקוד“. וכ”ה במס’ סופרים פ”ו ה”ג. אבות דר”ג שם.

1. דער ביאור בכל זה:

רש"י קומט דאָ ניט פאַרענטפערן דעם ניקוד אויפן וואָרט „וישקהו" – וואָרום, ווי גערעדט כמה פעמים³⁵, איז רש"י ניט מפרש³⁶ (אַלע) ניקוד אין תורה³⁷. דערפון איז מוכח, אַז דער ענין הניקוד (אַזוי ווי אויך³⁸ חסר ויתיר) איז ניט קיין קשיא אין פשוטו של מקרא, ובמילא איז ניט מוכרח לפרשו ווען מ'לערנט פשוטו של מקרא.

סיידן בשעת ס'איז פאַראַן בלאו הכי אַ שאלה אָדער שוועריקייט אין הבנת פשוטו של מקרא, דאָן ברענגט רש"י און איז מפרש (בכמה מקומות) דעם ניקוד (אַדער דעם חסר כו'), וואָס דערמיט ווערט פאַרשטאַנדיק פשוטו של מקרא.

דאָ קומט רש"י פאַרענטפערן אַ שאלה וואָס שטעלט זיך ע"פ פשט: ווי איז עס עשו מיט אַמאָל איבערגעקערט געוואָרן מן הקצה אל הקצה – צו אַזאַ חיבה ואהבה ליעקב, ווען מ'ווייס אַז „וישטום אותו" ביז ער וויל אים הרג'נען³⁹, און „עודנו בשנאתו" און ער גייט אַיצט מלחמה האַלטן מיט יעקב'ן – „הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו"⁴⁰?

איז רש"י מבאר, אַז דער „ויחבקו" איז טאַקע געווען אַ ספעציעלע געשעעניש – „נתגלגלו" רחמיו (וה-

שטייט אַז דאָס זיינען נשיקות שונא, און דער ניקוד איז ממעט דעם טעם דאָ און באַווייזט אַז ס'איז געווען „בכל לבו".

ה. אָבער דער פירוש איז ניט גלאַטיק. וואָרום אין אַלע אַנדערע ערטער קומט דער ניקוד שוואַכער מאַכן דעם תוכן פון דעם וואָרט המנוקד²⁸ – איז אַ דוחק צו זאָגן, אַז דאָ מאַכט עס שוואַכער דעם תוכן הענין פון „וישקהו" שבפרשה און דעם תוכן פון וואָרט אַליין מאַכט עס גאָר שטאַרקער („בכל לבו")!

נוסף לזה בלייבט ניט פאַרשטאַנדיק:

(א) וואָס איז כוונת רש"י מיט'ן זאָגן אַז די מחלוקת איז אין ברייתא דספרי²⁹?

(ב) וואָס איז דער לשון „הלכה היא (בידוע)"³⁰ – דאָ איז דאָך נוגע אַז דאָס איז „ידוע"³¹, כנ"ל³².

(ג) אין רוב דפוסי ספרי שלפנינו איז דער לשון (בדברי רשב"י) „אלא נהפכו³³ רחמיו" – פאַרוואָס זאָגט רש"י (ווי ס'איז אין ב"ר) „אלא שנכמרו" רחמיו?

(28) ראה בהנמנן לעיל הערה 5.

(29) בא' מכת"י רש"י (שתח"י) ליתא „ויש חולקין בדבר הזה בברייתא דספרי".

(30) בכמה כת"י רש"י (שתח"י) „הלכה ידועה היא". ובכת"י א' „הלכה היא הכל יודעים".

(31) בספר הזכרון גריס בפרש"י: והלא בידוע הוא כו'. ומתאים לפירושו בדברי רשב"י כנ"ל (ס"ב והערה 22). וכ"ה בא' מכת"י רש"י שתח"י.

(32) ואף שכ"ה לשון הספרי לפנינו, הרי אין דרכו של רש"י בהעתיק דרשות חז"ל דוקא כצורתן, כ"א מה שנוגע לפירושו בפשט"מ. וביל"ש בהעלותך שם: והלא בידוע כו'.

(33) ראה ספרי הוצאת האראוויטש. ושם הובא רק ממק"א (מדרש נתאים) הגירסא „שנכמרו". וליתא שם התיבות „בכל לבו".

(34) בדפוס ראשון ודפוס שני וכת"י רש"י (שתח"י) „נהפכו רחמיו". אבל הגירסא הנפוצה בדפוסי רש"י שלפנינו היא „שנכמרו".

(35) לקו"ש ח"ח ע' 62 הערה 8. חט"ו ע' 112.
(36) גם לפני פרשה זו – לך טו, ה.
(37) שמונה בספרי, אבות דר"נ ובמדב"ר שם. מס' סופרים פ"ו ה"ג.
(38) ראה לקו"ש ח"ה ע' 17. וש"נ.
(39) תולדות כז, מא.
(40) פרשתנו לב ז, ובפרש"י.
(41) בפרש"י במהדורה ראשונה של ברלינר מביא מכת"י אחד ודפוס אחד „נהפכו". אבל בכל הדפוסים שלפנינו – כולל דפוס א' וב' – וכת"י (שתח"י) איתא „נתגלגלו".

מקרא, און קומט לערנען (ווי ניקוד בכל מקום) אַז דער „וישקהו“ איז געווען אַ שוואַכער, ס'איז טאַקע ניט געווען קיין אמתע נשיקה (אַן אויסדרוק פון אהבה אמיתית).

און אין דעם איז רש"י מבאר – „ויש חולקין בדבר הזה“. דאָס אַז „וישקהו“ איז ניט קיין ענין אמיתי קען מען עס מבאר זיין אין צוויי אופנים: „יש שדרשו נקודה זו לומר שלא נשקו בכל לבו“ (אע"פ אַז „ויחבקהו“ און „נתגלגלו רחמיו“ וואָס האָט דערפירט צו „וישקהו“) איז יע געווען באמיתיות⁴³; און אַ צווייטע דיעה איז, אַז „נכמדו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו“, אַז נאָך דעם „ויחבקהו“ (וואָס איז געקומען מצד „נתגלגלו רחמיו“), איז „באותה שעה – ווען ער האָט אים אַרומגענומען – נכמדו רחמיו“: ס'איז געוואָרן אַ הייסע און שטאַרקע התרגשות⁴⁴, ביז אַז „נשקו בכל לבו“. וויבאַלד אָבער אַז די התרגשות און דער נשקו בכל לבו זיינען געווען בלויז „באותה שעה“, איז דאָס ניט⁴⁵ קיין ענין אמיתי⁴⁶.

ז. כדי צו מדגיש זיין אַז אויך לדעת רשב"י וואָס נשקו בכל לבו איז עס ניט

43 ועפ"י מובן שאין לפרש שמ"ש „שלא נשקו בכל לבו“ היינו שלא הי' בזה שום תוכן של אהבה, שהרי כבר כתב לכל הדיעות שנתגלגלו רחמיו ופשיטא שזה עושה רושם עכ"פ באותה שעה, ואולי גם נתעורר יותר מזה, אלא שלא נשקו בכל לבו. אבל ראה באר מים חיים (לאחי המהר"ל) בפרש"י כאן.

44 רש"י מקץ מג. ל. וראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 354 ואילך בפ' „נכמדו“, וחילוקו מל' „נתגלגלו“. אבל ראה שם ע' 348 הערה *.

45 עפ"י תומתק הגי' בכמה כת"י רש"י שלפנינו, שליתא התיבות „בכל לבו“ (וסיים ל' רש"י הוא „ונשקו“).

46 ראה גם באר יצחק באו"א קצת.

סיבה – כשראהו משתחוה כל השתחו וואות הללו“.

און אין דעם איז ניטאָ קיין מחלוקת – דאָס איז פשוטו של מקרא לכל הדיעות.

בשעת אָבער עס קומט צו „וישקהו“⁴² – וואָס דאָס איז ניט נאָר אַ צייכן פון חיבה גדולה ביז אַז „ויחבקהו“, נאָר דאָס באַווייזט אויף אַ התרגשות והתעוררות אהבה יתירה אין האַרצן עד כדי כך ביז אַז עס איז ניט גענוג דיבור און אויך אפילו ניט חיבוק – עס קומט אויך וישקהו (ווי דער בן חמש זעט עס – דעם יתרון חיבת הנשיקה אויף חיבת החיבוק – באַ זיך, וביחס פון די עלטערן צו עס). לייגט זיך ניט צו זאָגן, אַז מצד דעם וואָס „ראהו משתחוה כל השתחוואות הללו“ (– נתגלגלו רחמיו), זאָל ער אַינגאַנצן נתהפך ווערן מן הקצה אל הקצה פון „שנאתו“ – צו וועלן אים הרגינען, צו זאָגן אהבה גדולה אַז אפילו נאָך ויחבקהו – מוז קומען וישקהו.

אויף דעם זאָגט רש"י – „נקוד עליו“: דאָ איז דער ניקוד שייך צו פשוטו של

42 עפ"י יש להוסיף בטעם הדבר שרש"י לא הביא המחלוקת דב"ר ודאבות דר"נ (ראה לקמן ס"ח), כי בשניהם (מקדים ו)מביא גם התחלת הכתוב בב"ר (לפנינו): וירץ עשו לקראתו וישקהו, ובאבות דר"נ: וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפול על צואריו וישקהו. ומקום לומר שהמחלוקת היא גם בתחלת הכתוב אם הי' בזה תנועה של אהבה. משא"כ בספרי שהובא שם „כיוצא בו וישקהו“ – רק תיבת „וישקהו“ (אף שבכמה מהמקומות שמביא שם, מעתיק עוד תיבות מהכתוב – לא רק התיבה שעל"י נקוד). שמוזה משמע שהמחלוקת היא רק בהענין ד'וישקהו' ככפנים.

* בהוצאה הנ"ל דב"ר: לקראתו וגו' וישקהו. ומביא כמה גי' שנעתיקו בפירושו התיבות „ויחבקהו ויפול על צוארו“.

געוואָלט אָפּגעבן די ברכות ווייל
„כסבור (דורך דעם לרמות) שהוא מדקדק
במצות“⁵⁰, איז „בא אחיך במרמה“⁵¹

דאָס איז אָבער אַזאַ מרמה, אַז גם
ברוך יהי' ⁵² ווייל דער במרמה ⁵³ איז
„בחכמה“⁵⁴.

ת. עפ"ז איז אויך מובן:

א) וואָס רש"י ברענגט ניט די מחלוקת
פון אבות דר"ג – „לא נשקו באמת . .
נשיקה זו של אמת“ – ווייל לויט ביידע
דיעות, אויך לדעת רשב"י, איז דאָ ניט
געווען קיין „נשיקה של אמת“, וואָרום
אין „אמת“ איז ניט שייך קיין שינויים.
די שאלה איז דאָ נאָר אויף וויפל איז
דאָ ניט געווען דער „אמת“ פון נשיקה:
לויטן ערשטן מ"ד איז אפילו לשעה
„לא נשקו בכל לבו“, און לדעת רשב"י
איז „באותה שעה נשקו בכל לבו“, נאָר
וויבאַלד אַז „הלכה היא בידוע שעשו
שונא ליעקב“, איז אפילו „באותה שעה“
איז דאָס ניט באמיתית⁵⁵.

ב) וואָס רש"י ברענגט ניט דעם לשון
הספרי (שלפנינו) „נהפכו רחמיו באותה
שעה“ – ווייל דאָס וואָלט געמיינט אַז
באותה שעה איז ער נתהפך געוואָרן פון
שנאה אויף אַ רגש של אהבה אמיתית;
אָבער דאָ איז בלויז „נכמדו רחמיו באותה
שעה“ – ער איז אין יענעם מאָמענט
אַנגעוואַרעמט געוואָרן מיט אַ שטאַר-
קערן רגש של רחמים.

געווען באמיתיות, און אַז דער ניקוד איז
מחליש דעם „וישקהו“ – איז רש"י מדייק
צו ברענגען בהתחלת דברי רשב"י „הלכה
היא בידוע כו“:

„הלכה“ מיינט אַ דין, אַ זאָך וואָס קען
זיך ניט בייטן. און דאָס פאַרשטייט אפילו
אַ בן חמש למקרא (וואָס לערנט נאָך
ניט משנה וגמרא). ער זעט אין זיין טאַג
טעגלעכע לעבן, אַז אַ הלכה (פון תורה)
קען מען ניט בייטן.

ועד"ז זאָגט רשב"י בנדוד, די שנאה
פון עשו ליעקב קען זיך ניט בייטן,
וואָרום „הלכה היא בידוע שעשו שונא
ליעקב“ – דאָס איז בדוגמא ווי אַ הלכה
כפשוטה וואָס קען ניט געענדערט ווערן,
און דער „וישקהו“ דאָ איז נאָר וואָס
„נכמדו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל
לבו“ –

וואָס בדוגמא לזה געפינט מען
בהלכה, אַז עס קען געמאַלט זיין אַ
הוראת שעה ניט כפי ההלכה, ווי אליהו
בהר הכרמל;⁴⁷ וואָס אויך דעמאַלט איז
ניט דער פשט אַז די הלכה האָט זיך
געביטן – די הלכה פון איסור הקרבה
בבמה איז בתקפה אויך דעמאַלט⁴⁸, נאָר
באותה שעה איז געווען די הוראה צו
מקריב זיין דעם קרבן בבמה.

און ווי מ'האָט שוין געלערנט פריער,
אַז יעקב איז געווען איש תם⁴⁹, בשעת
אָבער עשו'ס „לרמות את אביו“⁵⁰ האָט
געבראַכט אַז יצחק האָט עם עשו'ן

(51) תולדות כו, לה.

(52) שם, לג.

(53) רש"י שם, לה.

(54) ראה עדי"ז ג"כ בפרש"י לרנ"ז – ויצא כט,

יב: אם לרמאות כו.

(55) שלכן נהרות שנפקין „אחד בשבוע“

(שמיטה) נק, „מכובין“ ופסולין למי חטאת (פרה

פ"ח מ"ט).

(47) פרש"י ראה יב, יג (מספרי עה"פ). רש"י

שופטים יח, כב. ספרי שם, טו. יבמות צ, ב.

(48) ראה רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ט ה"ג.

ובארוכה – לקו"ש ח"ט ע' 182 ואילך. ולהעיר

מלקו"ש ח"ד ע' 70 ואילך.

(49) תולדות כה, כז.

(50) רש"י תולדות שם.

לך⁶⁰ ביו „אציגה נא עמך מן העם אשר אתי“⁶¹,

איז אין פשוטו של מקרא שווער צו זאָגן אַז דאָס אַלץ איז געווען נאָר לפנים וועגן, און אַז עשו האָט עס ניט געמיינט בכל לבו⁶².

און דערפאַר נעמט אָן רשב"י, אַז „באותה שעה“ איז „נכמרו רחמיו .. ונשקו בכל לבו“.

ועפ"ז יובן וואָס די צוויי פירושים זיינען שקולים אין פשוטו של מקרא (און רש"י איז דערפאַר מקדים „ויש חולקין בדבר הזה“) – ווייל לויט ביידע פירושים איז דאָ די זעלבע שוועריקייט: לויטן ערשטן מ"ד אַז „לא נשקו בכל לבו“ איז שווער דער המשך הפרשה שלאח"ז, וואו ס'איז קענטיק אַז דער „וישקהו“ איז געווען „בכל לבו“; און לויטן רשב"י איז ניט גלאַטיק דער „וישקהו בכל לבו“ לויט דעם פריערדיקן מצב פון תכלית השנאה⁶³.

יוד. אַ תלמיד ממולה קען נאָך אבער פרעגן: סוף סוף, וויבאַלד אַז רשב"י אַליין איז דער וואָס איז מדגיש שנאת עשו ליעקב – „הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב“ – ווי קומט עס אַז דוקא ער זאָל לערנען אַז „נכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו“?

ג) ער איז מקדים אַז דאָס שטייט „בברייטא דספרי“: אַזוי וואָלט מען גע-קענט לערנען אַז דער לשון „הלכה היא בידוע“ איז אַ הלכה אין דעם חלק הדרש שבתורה (אַרויסברענגען די מסקנא פון דעם דרש⁶⁴), דעריבער זאָגט רש"י אַז דאָס איז „בברייטא דספרי“, דאָס איז אין דעם חלק ההלכה שבתורה – ס'איז ניט אַ דרש פון מדרש, נאָר דאָס איז אַ הלכה אין דיני התורה אַז עשו שונא ליעקב, כנ"ל.

ט. מען דאַרף אָבער פאַרשטיין: וואָס איז דער הכרח אין פשוטו של מקרא אַז „נשקו בכל לבו“; ואדרבה: וויבאַלד אַז רשב"י אַליין זאָגט „הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב“, האָט ער דאָך גע-קענט (ואדרבה – געדאַרפט) לערנען אַז „לא נשקו בכל לבו“?⁶⁵

איז דער ביאור בזה: פון דעם גאַנצן המשך הפרשה איז משמע, אַז עשו איז דאָן געשטאַנען אין אַ גרויסער התרג-שות, ווי דער פסוק איז גלייך ממשך, אַז נאָך „וישקהו“ איז – „ויבכו“⁶⁸, וואָס דאָס איז אַ בולטער אויסדרוק פון גודל רגש הלב⁶⁹;

ועד"ז זעט מען אין די שפעטערדיקע רייד פון עשו'ן, „אחי יהי לך אשר

(56) ע"ד אגדה הקרובה לפשוטו של מקרא (ראה רש"י בראשית ג, ת. ועוד).

(57) ראה לעיל הערה 20.

(58) ראה ראב"ע עה"פ: על דרך הפשט לא חשב עשו לעשות רע לאחיו והעד ייבכו כאשר עשה יוסף עם אחיו (וראה רלב"ג פרשתנו ב, ביאור דברי הסיפור). וראה יפה תואר (השלם) לבר"ש שם בדברי רשב"א. פירוש מהר"ז שם ד"ה ואת"ל ייבכו. וראה מדרש לקח טוב שלאחר הפירוש וי"מ נישקו אבל לא בלב שלם כו' איתא: ייבכו, אעפ"כ נכמרו רחמיו.

(59) להעיר מלקו"ש חט"ו ע' 351 ואילך.

(60) לג, ט.

(61) שם, טו.

(62) להעיר מהל' באבות דר"ג שם „וכולן אינו של אמת“ – אשר שקו"ט (בכסא רחמים שם) בפירושו. ואולי יש לפרשו על הענינים שבהמשך הפרשה. אלא שלפי"ז הכוונה ב„כולן“ אינו לשאר נשיקות (ראה לעיל הערה 42), ודוחק. וראה הערה הבאה.

(63) להעיר מנוסחא ב' באבות דר"ג מכת"י (גי. תשכ"ז – מהדורא ג') פל"ז: נקוד יכול שהיתה נשיקה של אהבה. רבי שמעון בן אלעזר אומר והלא כל מעשיו של עשו בתחלה של שנאה היו חוץ מזו שהיא של אהבה.

זיין לכאורה ע"פ ההנהגה פון תורתו אומנתו. מצד דער הנהגה פון רשב"י וחבריו⁷⁰ (ובצד השווה שבהם), הנהגת תורתו אומנתו איז „ר"א מחי". אָבער רשב"י האָט אויפגעטאָן די רפואה אין וועלט ווי זי פירט זיך אין איר סדר.

עד"ו ויתרה מזו זאָגט רשב"י⁷¹ „יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", וואָס לפטור – איז שייך ווען דאָס איז ניט דורך צוברענגען אַז כל העולם כולו טוט תשובה, נאָר – ווי די וועלט שטייט אין אַ מעמד ומצב של דין מצד ענינים בלתי רצויים איז ער „סובל כל עוונותיהם ופוטרו מן הדין"⁷².

וואָס אין אַ פרט איז דאָס אַ פיל גרעסערער אויפטו ווי דאָס פועל'ן אַ שינוי אין וועלט, וואָס דעמאָלט ווערט דאָך דער מטה נתעלה, ער ווערט אויס מטה, דער רע ווערט בטל ונתהפך. משא"כ דאָ זאָגט רשב"י אַז אלקות קען דערגרייכן און פועל'ט אויך אין דעם מטה ווי ער איז מטה און אין דעם רע ווי ער איז במקומו⁷³.

ועד"ו בנדו"ד: די פעולה פון יעקב אויף עשו איז ניט אין דעם אַז עשה עשו תשובה⁷⁴; נאָר אַז עשו זייענדיק אין דעם הענינים:

איז רש"י מרמז⁶⁴ דעם ביאור דורך ברענגען דעם שם בעל המאמר – רשב"י: רשב"י איז געווען בזמן פון גלות רומי – אדום (וואָס „עשו הוא אדום"⁶⁵) – אין אַ זמן פון גזירות קשות⁶⁶ אויף אידן, און אויף אים אַליין בפרט, ביז ער האָט געדאַרפט אַנטלויפן פון די רומיים און זיך באַהאַלטן אין אַ מערה י"ג שנה⁶⁷;

אעפ"כ געפינט מען⁶⁸, אַז בשעת מ'האָט געדאַרפט גיין קיין רומי צו מבטל זיין אַ גזירה אויף אידן, האָט מען גע-שיקט רשב"י „שהוא מלומד בניסים", און ניט קוקנדיק אויף דער גרויסער שנאה פון מלכות רומי צו אידן (ואליו בפרט), האָט ער גע'פועל'ט (ע"י נס) אַז „אמר להון שאילו כל מה דאית לכון למישאל ועיילינהו לגנוזי" און דורך דעם האָט מען מבטל געווען די גזירה.

ובמילא לערנט ער אַז אַזוי איז אויך געווען בנוגע יעקב ועשו, אַז יעקב, וואָס איז געווען אַ מלומד בניסים⁶⁹, האָט גע'פועל'ט אויף עשו'ן (כאָטש הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב) אַז נכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו.

יא. דאָס איז אויך מתאים מיטן ענין ותוכן פון עבודת רשב"י בפנימיות הענינים:

מ'געפינט⁶⁷, אַז אַרויסגייענדיק פון דער מערה „כל היכא דהוה מחי ר' אלעזר הוה מסי ר' שמעון", ד.ה. דער סדר פון „מסי ר' שמעון" איז די הנהגה וואָס איז מתאים אין וועלט, ניט ווי עס דאַרף

70) שבת יא, א. וראה סוכה (מה, ב) דיש דרגת „בני עלי", ד"שנים הן" ואז „אני ובני" ויש דרגה דרק אחד הוא – רשב"י (זח"א רנה, א. ז"ח ר"פ וירא). וראה לקו"ש ח"ד ע' 1235 ואילך.

71) סוכה שם.
72) רש"י סוכה שם. וראה לקו"ש שם ע' 1237 ובהערה 40, 43 שם. לקו"ש ח"ז ע' 364.

73) ועד"ו המעלה הדמשכת אלקות מלמעלמ"ט על העלאה ממטה למעלה – ראה לקו"ש ח"ז ע' 195, וש"נ.

74) ולא כישמעאל שעשה תשובה והולך את יצחק לפניו (פרש"י ח"ש כה, ט), שבפשוטות בא מצד השפעת אברהם (ראה רש"י לך טו, טו). ולהעיר מלקו"ש שם ע' 194 ואילך.

64) נוסף על טעם הנ"ל סוס"ד.

65) פרשתנו לו, א.

66) ועד"ו „ואהרגה את יעקב" (תולדות כז, מא)

– הרוגי מלכות ובהם – רע"ק רבו דרשב"י.

67) שבת לג, ב.

68) מעילה יז, א ואילך.

69) ראה פרש"י פרשתנו לב, יא. ד"ה כי במקלי.

און עי"ז ווערט נתקיים בפועל וואָס עס שטייט אין דער הפטורה⁷⁶ פון דער פרשה⁷⁷ „חזון עובדי' כה אמר ה' אלקים לא אדם גו" (וואָס „עובדי' גר אדומי הי' והיינו דאמרי אינשי מיני' ובי' אבא ניזיל בי' נרגא"⁷⁸) ביז לסיום הענין⁷⁹: „ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה",

וועלכער איז שוין אָנגעזאָגט געוואָרן בפרשתנו אַלס אַ תוצאה פון וישקהו גו' ויאמר נסעה גו' – וואָס יעקב האָט עס אָנגענומען: אבוא אל אדוני שעירה – בימי המשיח שנאמר ועלו מושיעים גו'⁸⁰,

ועלו מושיעים בקרוב ממש בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

(משיחת ש"פ וישלה תש"מ)

מעמד ומצב וואָס „הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב", ווערט אויך באַ אים „נכמרו רחמיו כו' ונשקו בכל לבו".

יב. דערפון האָט מען די הוראה אויף דעם כללות וכל הזמן פון גלות אדום און אין ביידע קצוות:

פון איין זייט קען מען זיך ניט פאַר-לאָזן אויף גוים, מלכות אדום, וואָרום „הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב".

לאידך, האָט אַ איד בכח צו פועל'ן אויף עשו'ן אויך ווי עשו שטייט אין אָט דעם מעמד ומצב, אַז ס'זאָל ווערן „נכמרו רחמיו ונשקו בכל לבו", ער זאָל העלפן אידן און משפיע זיין צו אידן אין אַלעם וואָס זיי נויטיקן זיך, ביז צו העלפן אידן גיין אין דעם דרך וואָס זיי דאַרפן גיין.

וואָס דאָס קומט ווען אַ איד שטייט בתוקף אין זיין הנהגה ע"פ תורה ומצות אפילו אין דעם מצב הגלות און ווערט ניט נתפעל פאַר גוים און גו'שקייט, און איז דאָס מודיע אויך עשו'ן – „עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי"⁷⁵,

(75) פרש"י פרשתנו לב, ה.

76) כמנהגנו – מנהג חב"ד.

77) עובדי' א, א.

78) סנהדרין לט, ב. ושם גם דעת רשב"י כיו"ב.

79) עובדי' שם, כא.

80) פרשתנו לג, יד ובפרש"י שם. ולהעיר

מהמשך רש"י „ומ"א יש לפרשה זו רבים" – היינו שהקודם לזה הוא פשוטו ש"מ.

